

Genotoxicita odpadních vod ze zdravotnických zařízení

Vlková A., Jírová G., Wittlerová M., Kejlová K.,
Wittlingerová Z., Zimová M.,

Česká zemědělská univerzita Praha
Státní zdravotní ústav Praha
Univerzita Karlova Praha

Současný stav řešené problematiky

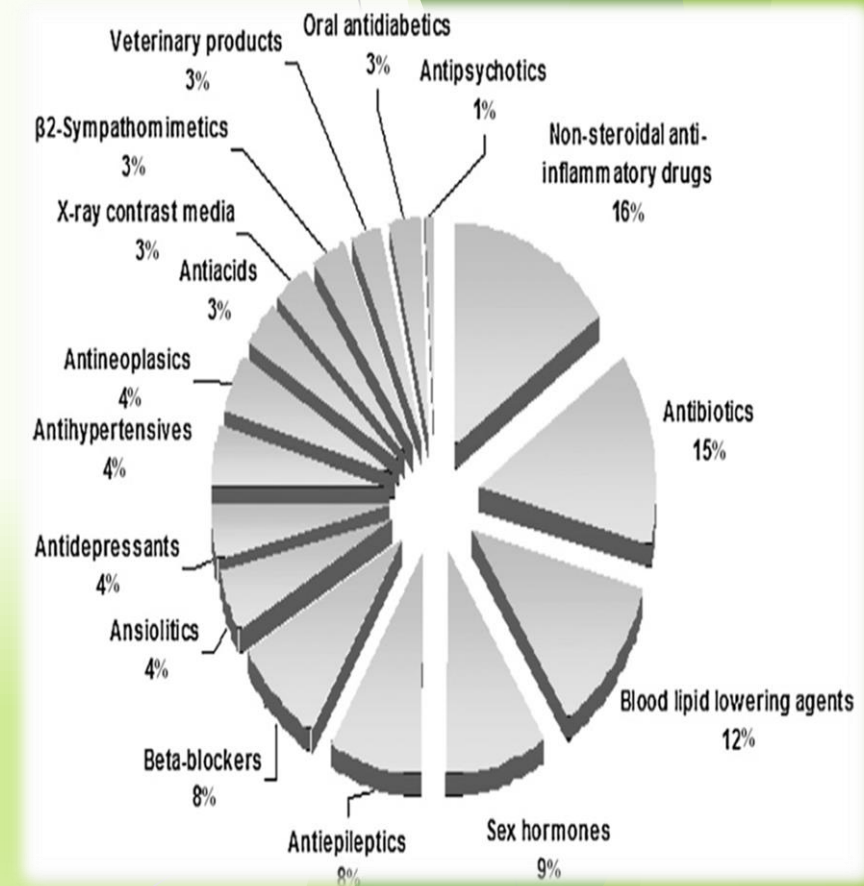
- ▶ Zdravotnická zařízení (humánní i veterinární) používají širokou škálu chemických látek pro diagnostické, léčebné, dezinfekční nebo výzkumné účely, které vstupují do odpadní vody- např. léčiva, dezinfekční přípravky, těžké kovy, prvky vzácných zemin, jodované rentgenové kontrastní látky.
- ▶ **Konvenčními metodami čištění v čističkách odpadních vod (ČOV) nelze toto znečištění odstranit**
- ▶ Nakládání s odpadními vodami ze zdravotnických zařízení je legislativně a metodicky zcela nedostatečné a problematické. Existuje pouze jedna norma (ČSN 75 6406), která řeší tekutý odpad z hlediska infekčního a radioaktivního.
- ▶ Standardně jsou prováděné převážně chemické analýzy odpadních vod, které ale neposkytují reálnou informaci o dopadu toxických účinků na ekosystémy vodního prostředí. Biologické testy jsou proto nezbytné pro monitoring nebezpečnosti odpadních vod.
- ▶ Studie, která by zjišťovala **genotoxicitu nebo reprotoxicitu**, zatím nebyla v ČR provedena,

Zdroje toxicity

Léčiva

- ▶ Existuje asi cca 3500 rozdílných účinných látek používaných v humánní a veterinární medicíně v Evropě
- ▶ V ČR bylo vydáno do zdravotnických zařízení **262 mil balení LP**
- ▶ Tyto látky jsou biokumulativní a často velmi perzistentní
- ▶ Biodegradabilita látek (fotodegradabilita, oxidace) závisí na typu látky
- ▶ **Tyto látky jsou účinné při velmi malých koncentracích ng/l - µg/l**
- ▶ Účinnost eliminace ČOV je 10% - 90%
- ▶ Cytostatika a onkologické léky mají vlastní mutagenní účinky

Zdroje toxicity

Dezinfekční látky

- ▶ Chemické dezinfekce (chlorování) → vznik nežádoucích látek - karboxylové kyseliny, nehalogenované a halogenové aldehydy, furanony (karcinogeny I.skupiny IARC)
- ▶ Během chlorace reaguje chlór s organickými látkami v OV a vznikají vedlejší produkty chlorace (600 látek) - trihalometan, chloroform, trichlorethen, heptachlor a chlorbenzen → mutagenní, karcinogenní a toxické
- ▶ Studie (2017) - srovnání 6 různých způsobů dezinfekce - nejvíce genotoxické (Umu test; Ames test) - samotná chlorace a chlorace s UV

Zdroje toxicity

Radioaktivní látky a kovy

- ▶ Více než 50% celkových emisí rtuti pochází ze zubního amalgámu a zdravotnických prostředků
- ▶ Rtuť se nachází v diagnostických látkách (Thimerosal), dezinfekci (Merbromin), diuretikách a zdravotnických přístrojích (tonometr, teploměr)
- ▶ Cis-platina je široce používaná cytostatická látka, klasifikovaná jako karcinogenní I. skupina (IARC)
- ▶ Pacienti podstupující radioterapii uvolňují **radioaktivní izotopy** prostřednictvím svých exkrementů
- ▶ Hlavním problémem je **jód 131**, ale detekce tohoto radioizotopu v odpadní vodě je nižší než přípustný limit (ICRP) International Commission on Radiological Protection

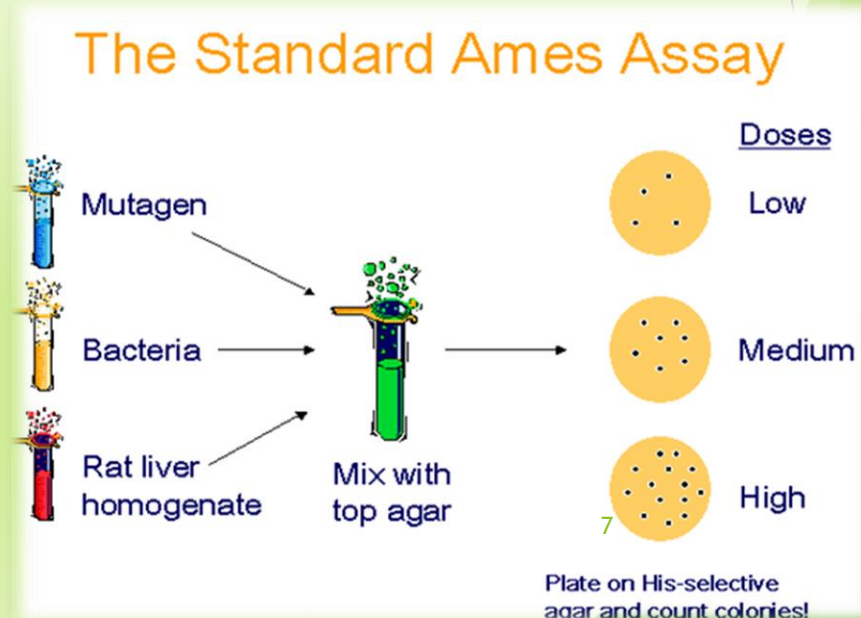
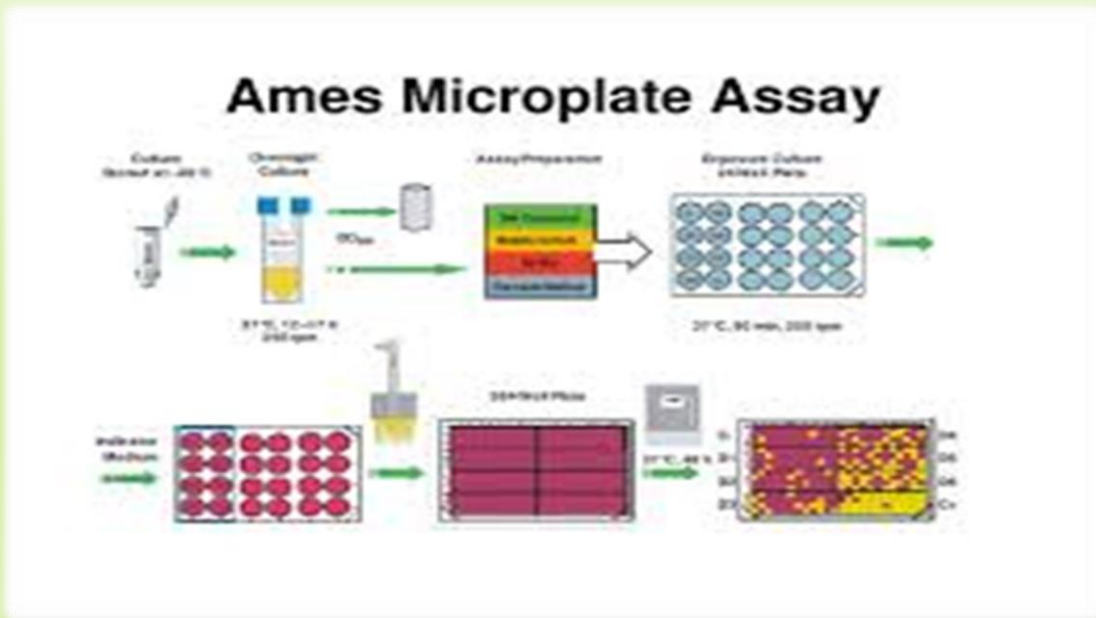
Shrnutí studií týkajících se genotoxicity odpadních vod

Genotoxicity studies	Country	Number of samples	Genotoxicity response %	Bioassay
Giuliani et al. (1996)	Switzerland	851	13 %	Umu C test
Steger-Hartmann(1997)	Switzerland	6	50 %	Umu C test
Hartmann et al. (1999)	Germany	25	56 % *	Ames test, Chromosomal aberration test, Umu C test
Jolibois et al. (2003)	France	18	55 % *	Ames fluct.test, SOS chromotest
Jolibois & Guerbert (2005)	France	71	65 % *	Ames fluct.test, SOS chromotest
Jolibois & Guerbert (2006)	France	38	82 % *	Ames fluct.test, SOS chromotest
Jolibois & Guerbert (2006)	France	14	93 % *	Ames fluct.test, SOS chromotest
Ferk et al. (2009)	Austria	3**	0 % - Ames 100 % - Comet	Ames test, Comet assay
Gupta et al. (2009)	India	6**	100 %	Ames test
Bagatiny et al. (2009)	Brazil	10**	100 %	Test Allium cepa
Atasoy et al. (2012)	Turkey	108	56 %	Ames test
Sharma et al. (2013)	India	20**	100 %	Ames test, Saccharomyces cerevisiae test
Magdaleno et al. (2014)	Argentina	20**	40 %	Test Allium cepa
Gupta et al. (2014)	India	15	100 %	Ames test
Kern et al. (2015)	Brazil	1	100 %	Test Allium cepa
Sharma et al. (2015)	India	12**	100 %	Ames fluct. test, SOS chromotest

Ames Test

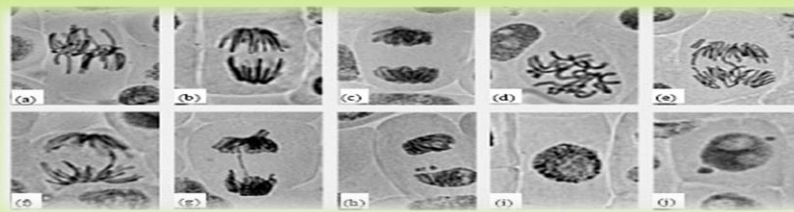
Zkouška na reverzní mutace s bakteriemi (OECD TG471)

- ▶ Gen. upravené kmeny *Salmonella typhimurium*, závislé na přísunu histidinu (použité kmeny TA98, TA100, (TA1535))
- ▶ Mutagenní látka způsobí tzv. **reverzní mutaci** - obnova schopnosti růst v nepřítomnosti histidinu
- ▶ **Zvětšený výskyt revertovaných kolonií** oproti kontrole ukazuje mutagenní účinek látky (standard), změna barvy AFT

Test *Allium cepa*

- ▶ *Allium cepa* test používá pro hodnocení toxicity cibule druh *Allium cepa*.
- ▶ Buňky na konci kořene poskytují výhodný systém pro hodnocení:
- ▶ **Ekotoxické parametry** - hodnocení míry růstu, hodnoty EC_{50}
- ▶ **Genotoxické parametry** - mitotický index, chromosomální aberace, přítomnost mikrojadern
- ▶ **Výhody** - relativní jednoduchost, citlivost ke genetickému poškození, 16 chromozomů
nízká cena experimentu, malé množství testovaného vzorku,
- ▶ **Nevýhoda** - časová náročnost vyhodnocení genotoxických parametrů mikroskopem
(např. Mitotický index - 1 vzorek - 1000 až 2000 buněk)
- ▶ Buňky produkují důležité rostlinné aktivační enzymy ▶ výsledky z testu na *Allium cepa* jsou v dobré shodě s výsledky z jiných testovacích systémů využívajících eukaryotických i prokaryotických buněk.
- ▶ Metoda hodnocení chromosomálních aberací používající kořeny *Allium cepa* je doporučována jako účinný test pro analýzu a monitorování **genotoxicity látek** v životním prostředí v rámci International Program on Chemical Safety (IPCS).

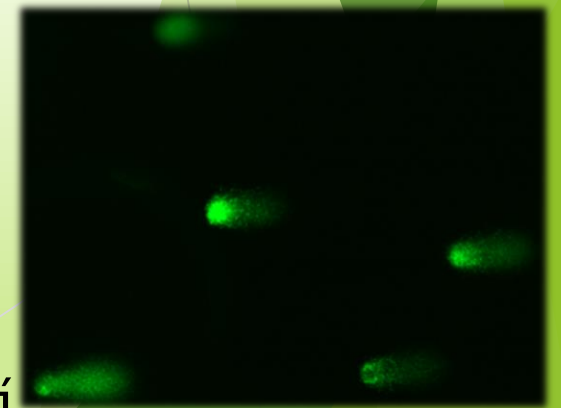
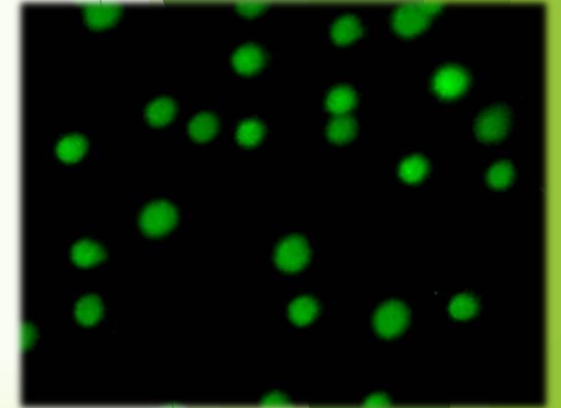

Kometový test (Comet assay)

jednobuněčná gelová elektroforéza (SCGE; single cell gel electrophoresis)

- ▶ Metoda testuje mutagenní účinky látek analýzou zlomů DNA
- ▶ Jádra buněk (např. kostní dřeně) převedeme do gelu a případné fragmenty uvolníme z jader pomocí elektroforézy
- ▶ Následně obarvíme jádra fluoreskující látkou a hodnotíme mikroskopem
- ▶ Fragmenty jaderné DNA, vzniklé působením mutagenních faktorů, mají tendenci vycestovat z jader a po vizualizaci vidíme jako „kometry“
- ▶ Výhoda metody: sleduje se aktuální stav poškozené DNA ještě před reparací

Toxicita OV ze zdravotnických zařízení

Shrnutí a cíle

- ▶ Z dostupných studií je zřejmé, že odpadní vody ze zdrav. zařízení vykazují genotoxické účinky
- ▶ Vyhodnocení rizika těchto odpadních vod je obtížné - nízké koncentrace látek, chemické analytické metody nehodnotí synergické účinky směsí.....
- ▶ Návrh testovací strategie pro stanovení toxicity odpadních vod ze zdravotnických zařízení pomocí **souboru biologických testů *in vitro* a *in vivo***
- ▶ Zpracování metodiky pro optimální úpravu odpadní vody (filtrace, centrifugace, absorpce na pevný sorbent) pro toxikologické zkoušky *in vitro* a především pro zkoušku genotoxicity Ames testem
- ▶ Získaná data a informace nabídnout jako možné **podklady pro vypracování metodických pokynů, limitů, dozor a opatření** a v oblasti sledování odpadních vod

Děkuji Vám za pozornost

Alena Vlková
alena.vlkova@szu.cz

Metoda hodnocení chromozomálních aberací používající kořeny *Allium cepa* je doporučována jako účinný test pro analýzu a monitorování **genotoxicity** látek v životním prostředí v rámci **International Program on Chemical Safety (IPCS)**.

Toxicita OV ze zdravotnických zařízení

Shrnutí

- ▶ **Komplexní vyhodnocení** ekotoxicity , včetně genotoxicity a reprotoxicity u odpadních vod z vybraných zdravotnických zařízení, sledování dynamiky toxicity v různých časových periodách
- ▶ Potvrdili jsme **ekotoxicitu** čišťených OV u 2 testovaných vzorků - H1 a H4
- ▶ Byla prokázána **existence endokrinních disruptorů** v odpadních vodách u vzorků H1, H2 a H4
- ▶ Nebyl prokázán statisticky významný rozdíl v týdenní dynamice ekotoxicity OV, nicméně ekotoxicita v květnu byla vyšší než v listopadu
- ▶ Vyhodnocení ekotoxicity vzorků Testem *Allium cepa* **nekoreluje** s ostatními ekotesty
- ▶ **Genotoxicita nebyla prokázána** ani u jednoho z testovaných vzorků (Ames test, Comet assay)
- ▶ Potvrdili jsme, že je významný rozdíl mezi toxicitou surové vody a toxicitou vody zpracované filtrací

Charakteristika nemocnic

- ▶ Vzorke byly odebrány z 5 nemocnice **H1 - H5**
2 z Prahy, 2 z Středočeského kraje a 1 z Královéhradeckého kraje -

	H1	H2	H3	H4	H5
Sizing (beds)	2189	996	245	476	1 375
Wastewater treatment process	mechanical - biological	mechanical - biological	mechanical - biological	mechanical - biological	mechanical - biological
Wastewater generation (m3/d)	50 -100	51	124	10*	250
Disinfection process	NaClO	NaClO	NaClO	Cl ₂	Cl ₂
Wastewater discharges	urban sewar system	urban sewar system	Novoveský stream	urban sewar system	urban sewar system

* čistička pouze pro část nemocnice

Biodegradabilita toxických látek v OV

Degradace a sorpce

► Záleží na chemické podstatě látek

► **Fotodegradace** - fotochemickou degradaci fotolýzou (sorpce slunečního záření molekulou léčiva) dochází k rozpadu na jednodušší látky - hlavní mechanismus k odstranění farmak

► **Biodegradace** - organické látky jsou rozkládány až na jednoduché anorganické sloučeniny uhlíku, dusíku, fosforu a síry; v ČOV se tento proces uplatňuje díky mikrobiální aktivitě aktivovaného kalu; vzhledem k nízkým koncentracím reziduí léčiv nedochází k úplné degradaci (stáří kalu, pH....)

► **Chemická oxidace** - tvorba silných oxidačních činidel ($\cdot\text{OH}$, O_3) během čištění a jejich následná reakce s přítomnými polutanty (podobná fotodegradaci), neboť probíhá rovněž radikálově. Výhodné je použití této techniky u již vyčištěné vody, tj. na odtoku do recipientu, kde díky ozonizaci dochází navíc k dezinfekci

Plán vzorkování

- ▶ **směsný vzorek** časově závislý - vzorek vzniklý sléváním několika prostých vzorků stejného objemu, které byly odebírány v konstantních intervalech
- ▶ **Stanovení prováděná v místě odběru:**
- ▶ stanovení teploty prostých vzorků
- ▶ stanovení volného chlóru prostých vzorků
- ▶ **Požadavky na ostatní informace:** průběh přítoku odpadní vody →
→ informace získány od provozovatele ČOV
- ▶ **Doprava:** autem v chladících boxech do 1 hodiny od ukončení vzorkování
- ▶ **Konzervace v laboratoři:** odebraná OV byla rozdělena do vyfukovaných PE vzorkovnic a zmražen na teplotu $< -18^{\circ}\text{C}$
- ▶ **Rozmražení vzorku:** ve vodní lázni při teplotě max. 25°C

Biodegradabilita toxických látek v OV

- ▶ **Sorpce** - sorpce na aktivovaný kal nebo sediment (adsorpce; absorpce); mechanismus se uplatňuje v ČOV
- ▶ **Membránové metody** - mikrofiltrace nebo ultrafiltrace; sorpční vlastnosti membrán prokazují vysokou účinnost při odstraňování estrogenních hormonů, nejsou však schopny zachytit většinu ostatních skupin léčiv, pro jejichž účinnou separaci je **nutné použít nanofiltraci nebo reverzní osmózu**
- ▶ **Aktivní uhlí** - používá se k zachycení organických polutantů zejména nepolárního charakteru. Výhoda této metody spočívá v tom, že při ní nevznikají žádné vedlejší produkty. K oxidační degradaci látek dochází při vystavení adsorbentu teplotě převyšující 650 °C
- ▶ **Fytoremediace, kořenové čističky** - dochází k precipitaci nebo k absorpci přímo v kořenech rostlin (orobinec, různé druhy řas). Používá se k odstranění **těžkých kovů, hydrofobních organických látek nebo radionuklidů**

Charakteristika odebraných vzorků

Parameter	Unit	H1	H2	H3	H4	H5
Temperature	°C	6,5	6,5	13	4	6
pH		7,91	7,51	7,88	7,65	8
Conductivity	μS/cm	1 163	869	979	811	23 800
Dissolved substances	mg/l	580	532	707	465	1 970
Free chlorine (0,3)	mg/l	0,04	0,08	0,2	0,08	0,14
Total chlorine	mg/l	0,06	0,53	0,42	>6	2,09
Hg (1)	μg/l	1,48	0,5	<0,3	0,52	0,47
Ag (50)	μg/l	0,58	0,09	0,04	0,15	0,92
Gd	μg/l	1,55	2,75	0,15	5,01	1,51
Pt	μg/l	0,17	0,05	0,45	0,11	0,13
Pb (10)	μg/l	0,35	0,58	0,19	0,7	0,42
I	μg/l	130	1 577	86	1 390	183
Al (0,2)	mg/l	3,71	1,82	1,33	2	2,37

- **Konduktivita (vodivost)** - míra koncentrace elektrolytů ve vodě → nepřímo udává obsah minerálních látek z podloží (od 600 μS/cm - negativně a od 1300 μS/cm silně negativně působení na organismy; Ø pitných vod 40mS/l; 125mS/m = 1000mg/l)
- prvky ve vodě byly stanoveny hmotnostní spektrometrií s indukčně vázaným plazmatem (ICP - MS)

Zvolené biologické zkoušky toxicity OV

▶ Ekotoxicita

- ▶ Zkouška na luminiscenčních bakteriích *Vibrio fischeri* (ČSN EN ISO 11348-2)
- ▶ Zkouška inhibice pohyblivosti *Daphnia magna* (ČSN EN ISO 6341)
- ▶ Zkouška inhibice růstu sladkovodních řas *Desmodesmus subspicatus* (ČSN EN ISO 8692)
- ▶ Test *Allium cepa*

▶ Genotoxicita

- ▶ Zkouška na reverzní mutace s bakteriemi (OECD TG471)
- ▶ Kometový test (Comet assay)

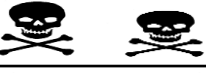

▶ Reprotoxicita

- ▶ YES/YAS metody - Yeast Based Reporter Gene Assays (draft ISO 190 40)⁹

Ekotoxicita

- ▶ Podstatou ekotoxikologických testů je kontakt zkoušené látky nebo jejího vodného výluhu s organismem a vyhodnocení toxického působení této látky na daný organismus.
- ▶ Vyjadřuje se pomocí :EC₅₀;LC₅₀;IC₅₀
- ▶ **Čím je hodnota EC₅₀, LC₅₀ nebo IC₅₀ nižší, tím vyvolává hodnocená látka negativní účinek při nižší koncentraci → VYŠŠÍ TOXICITA!!!!**
- ▶ Výpočet TU (toxic unit):
- ▶ (Perssone et al. 2003)

$$TU = \frac{1}{EC50[\%]} \cdot 100$$

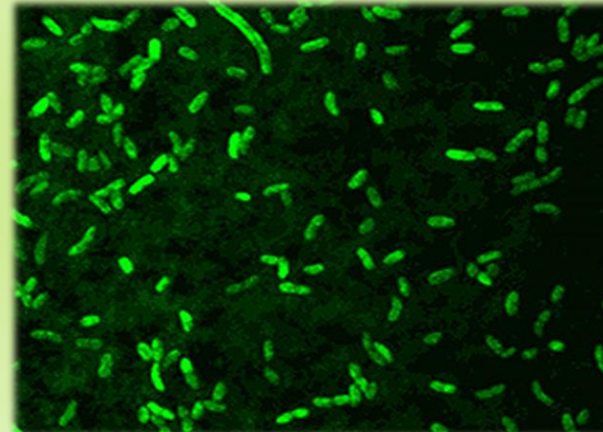
TU (Toxic Unit)		Toxicity	Symbol
< 0,4	Class I	No acute toxicity	
0,4 < TU < 1	Class II	Slight acute toxicity	
1 < TU < 10	Class III	Acute toxicity	
10 < TU < 100	Class IV	High acute toxicity	
TU < 100	Class V	Very high acute toxicity	

Legislativa OV

- ▶ **V Evropě nebylo dosud přijato žádné specifické nařízení nebo směrnice pro nakládání s odpadními vodami ze zdravotnických zařízení**
- ▶ Vodní rámcová směrnice (Water Framework Directive - WFD 2000/60/EC), zavazuje státy EU dosáhnout dobrého kvalitativního a kvantitativního stavu vnitrozemských povrchových vod, pobřežních vod a podzemních vod do roku 2015
- ▶ Do 22. 12. 2003 členské státy EU jsou povinny transponovat do svých předpisů
- ▶ Zákon č. 254/2001 Sb. **Vodní zákon**
- ▶ Zákon č. 274/2001 Sb. **Zákon o vodovodech a kanalizaci**
- ▶ Zákon č. 258/2000 Sb. **O ochraně veřejného zdraví**
- ▶ Odpadní vody nejsou řešeny v zákoně o odpadech - č. 185/2001 Sb.
- ▶ Členské státy EU by měly sledovat **45 prioritních nebezpečných látek (žádné léčivo);** do r.2017 navrhnout opatření
- ▶ Legislativa a normy týkající se ČOV v ČR obsahuje: 5 zákonů; 1 nařízení; 39 norem ČSN EN; 37 ČSN; 22 TNV
- ▶ **Neexistuje norma pro posouzení ekotoxicity ani genotoxicity OV ze zdravotnických zařízení**
- ▶ **ČSN EN 12255 - 14 (75 6406)** dezinfekce a radioaktivita (z r.1996); Zákon č. 263/2016 - Atomový zákon
- ▶ Norma EN pro endokrinní disruptory v OV (duben/2018 ?????) **ISO 19040 Series:** Determination of the estrogenic potential of water and waste water.

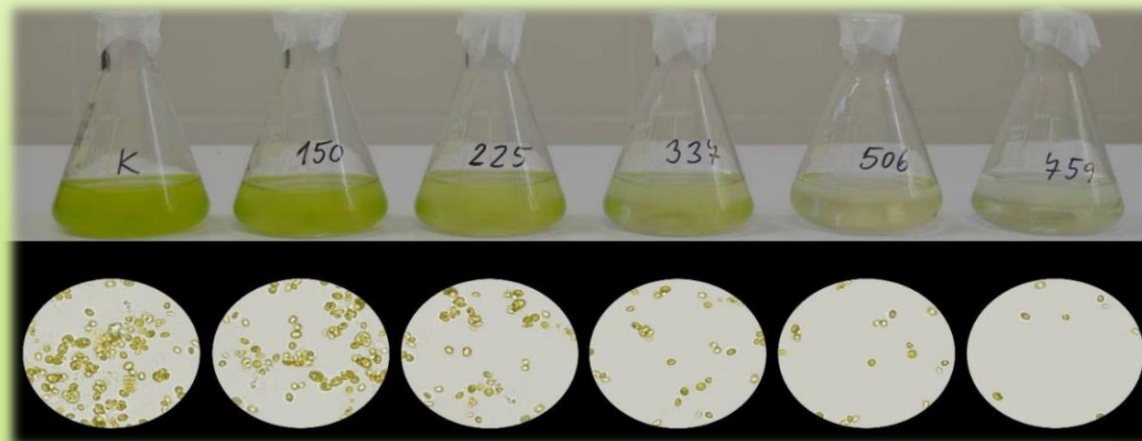
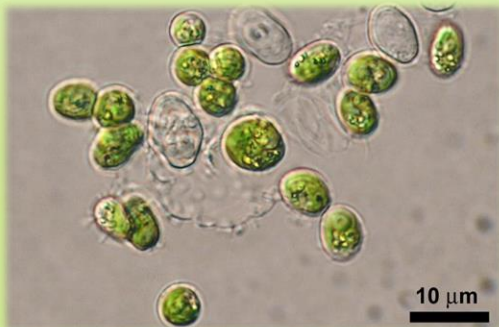
Zkouška na luminiscenčních bakteriích *Vibrio fischeri* (ČSN EN ISO 11348-2)

- ▶ Stanovení inhibičního účinku vzorků vod na světelnou emisi mořské bakterie *Vibrio fischeri*
- ▶ *Test byl* proveden na nefiltrované odpadní vodě
- ▶ Měří se snížení luminiscence v koncentrační řadě
- ▶ Odečet luminiscence je prováděn po 15min. a 30min.
- ▶ Výsledkem je koncentrace dané látky, která způsobí 50% inhibici luminiscence za 72 hod → EC_{50} [%] / TU

Zkouška inhibice růstu sladkovodních řas *Desmodesmus subspicatus* (ČSN EN ISO 8692)

- ▶ Tato norma určuje metodu stanovení inhibice růstu jednobuněčných zelených řas látkami a směsmi obsaženými ve vodě nebo odpadní vodou
- ▶ Stanovení koncentrace (EC_{50}), která způsobí 50% inhibici specifické růstové rychlosti
- ▶ Inkubace při 25 °C / 72 hod.

Cíl studie

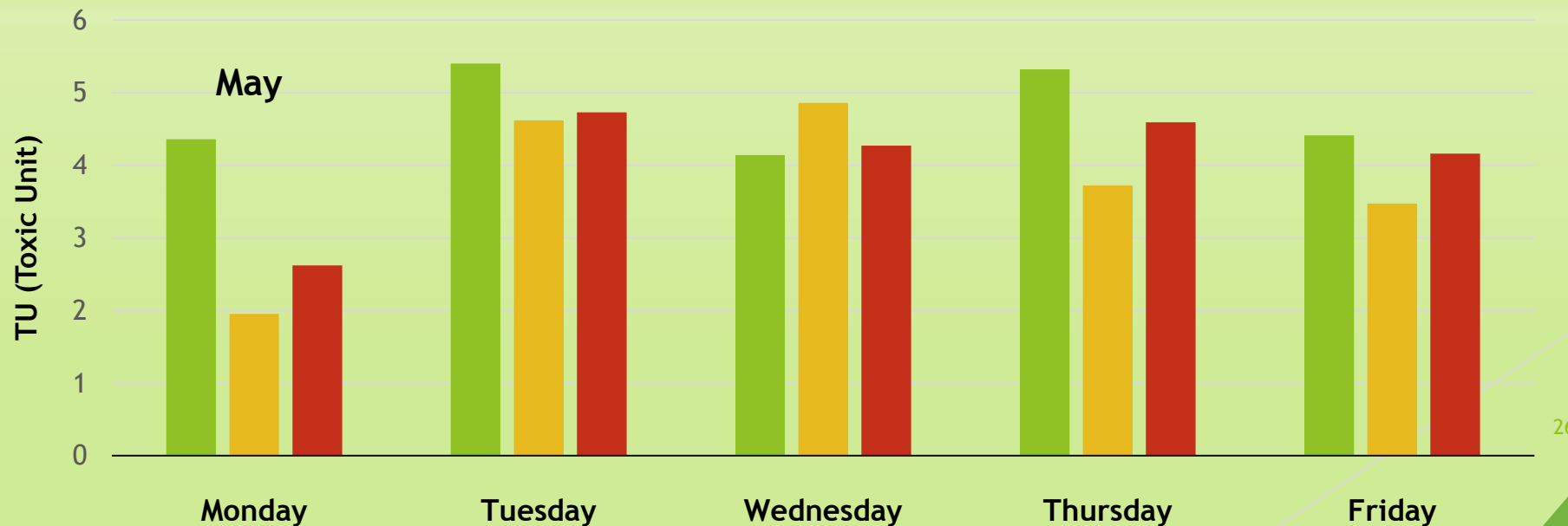
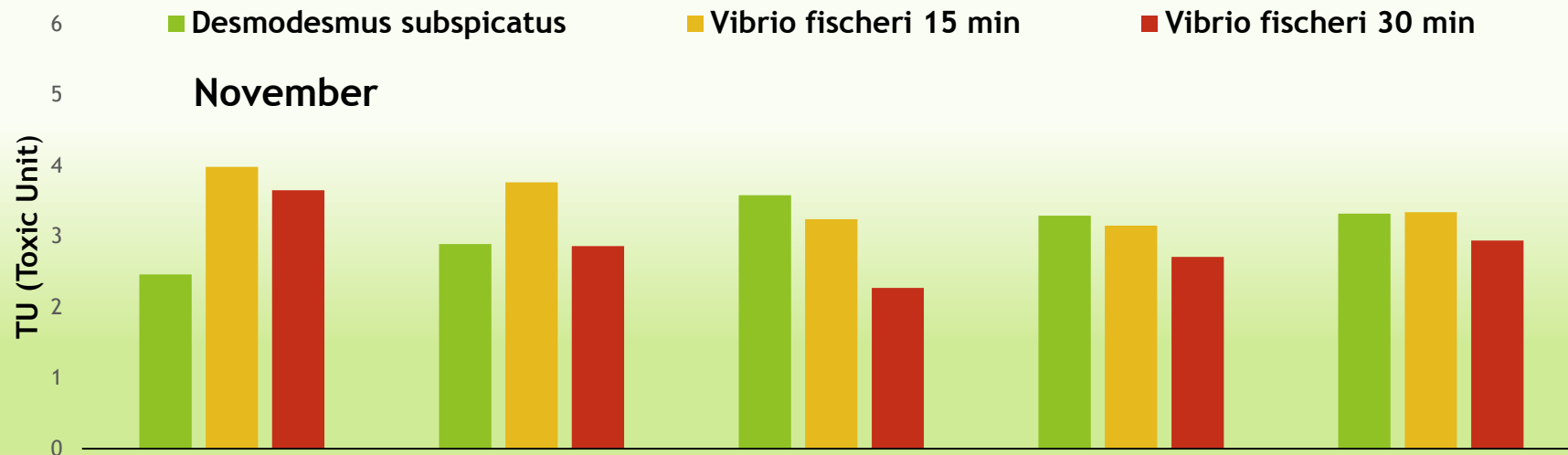
- ▶ Studie toxicity odpadních vod (OV) je pro komplexní posouzení **možného negativního vlivu** tekutého odpadu ze zdravotnických zařízení na životní prostředí a zdraví lidí.
- ▶ Sledování dynamiky toxicity OV v různých časových periodách
- ▶ Ekotoxicita - toxické působení látek na živé organismy a ekosystémy
- ▶ Genotoxicita - vliv negativních faktorů na genetický aparát buňky (mutagenese, karcinogenese, teratogenese)
- ▶ Reprotoxicita - toxické působení látek na reprodukční funkci, embryonální morfologii (teratogenitu) a na prenatální a raně postnatální vývoj

Zkouška inhibice pohyblivosti *Daphnia magna* (ČSN EN ISO 6341)

- ▶ Vodní korýš *Daphnia magna* Straus se inkubuje 24h až 48h v ředící vodě, která obsahuje koncentrační řadu zkoušeného vzorku
- ▶ Inkubace probíhá při teplotě $20 \pm 2^{\circ}\text{C}$ a denní fotoperiodě 16h
- ▶ Poté se spočítají pohybliví jedinci
- ▶ Určení 24h EC_{50} nebo 48h EC_{50} , tj. koncentrace, která za 24 nebo 48 hodin imobilizuje 50% jedinců *Daphnia magna*, vystavených podmínkám zkoušky

Srovnání týdenní dynamiky ekotoxicity OV (H1)

Vyhodnocení ekotoxicity (H1-H5)

Hospital		<i>Desmodesmus subspicatus</i>	<i>Vibrio fischeri</i> 15 min	<i>Vibrio fischeri</i> 30 min	<i>Daphnia magna</i> 24 h	<i>Daphnia magna</i> 48 h	<i>Allium cepa</i>
H1	EC ₅₀ [%]	25,3	42,6	28,9	67,6	61,3	ND
	TU	3,95	2,35	3,46	1,48	1,63	0
	toxicity class	III - toxic	III - toxic	III - toxic	III - toxic	III - toxic	I - non toxic
H2	EC ₅₀ [%]	ND	ND	ND	ND	ND	ND
	TU	0	0	0	0	0	0
	toxicity class	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic
H3	EC ₅₀ [%]	ND	ND	ND	ND	ND	ND
	TU	0	0	0	0	0	0
	toxicity class	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic
H4	EC ₅₀ [%]	35,3	43,1	41,3	39,3	24,3	ND
	TU	2,83	2,32	2,42	2,54	4,12	0
	toxicity class	III - toxic	III - toxic	III - toxic	III - toxic	III - toxic	I - non toxic
H5	EC ₅₀ [%]	ND	ND	ND	ND	ND	ND
	TU	0	0	0	0	0	0
	toxicity class	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic	I - non toxic

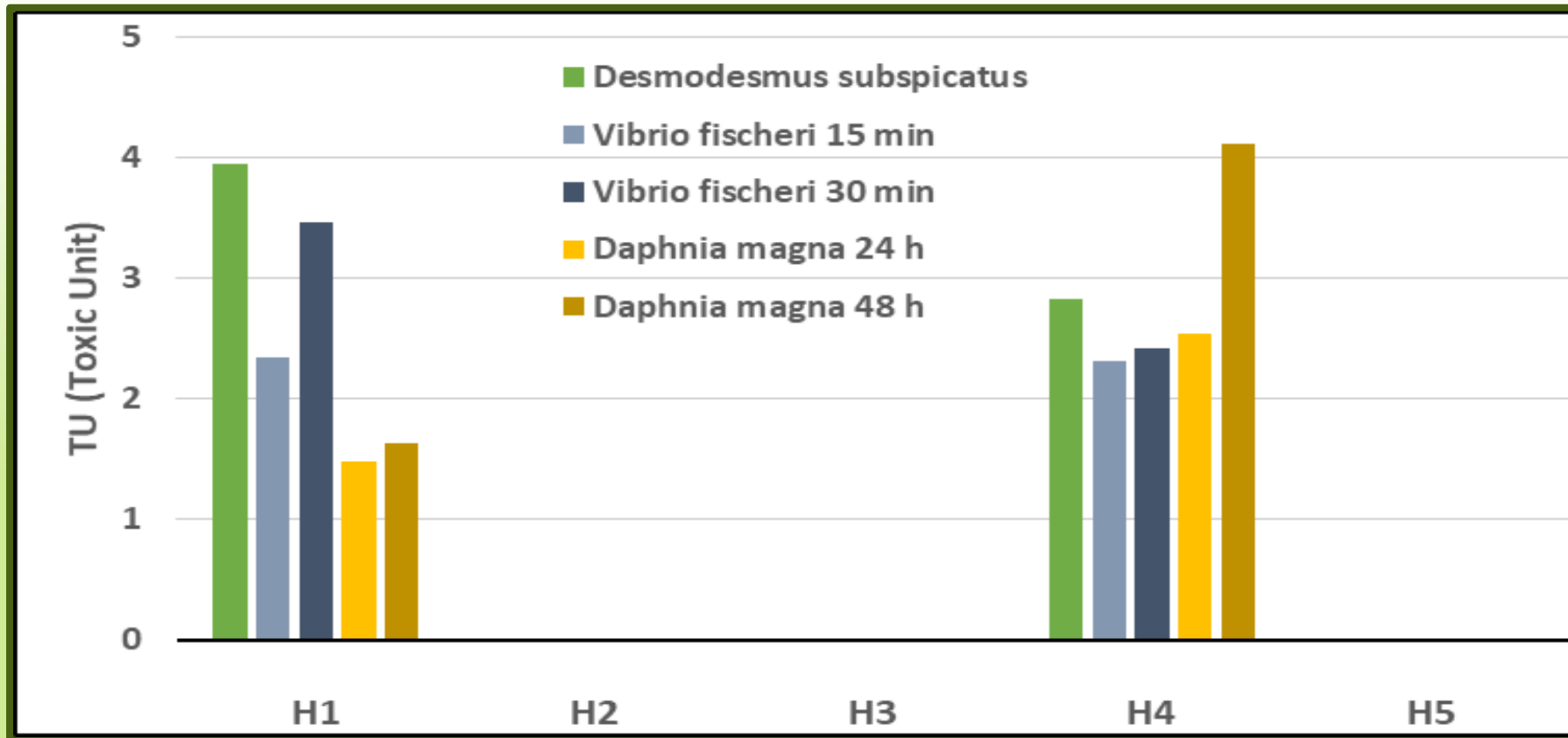
ND (not detected) - < 50 % inhibition in the undiluted sample

Způsoby příprava vzorků OV pro stanovení mutagenity bakteriologickými testy

- ▶ Filtrace (nejvíce používaná), absorpce na pevný sorbent, použití surové vody
- ▶ Sterilizace filtrací:
- ▶ membránový filtr ze skleněných vláken Fisher , porozita 2,7 μm 1x
- ▶ membránový filtr DURAPORE (MILLIPORE) - hydrofilní, porozita 0,45 μm 1x
- ▶ membránový filtr DURAPORE (MILLIPORE) - hydrofilní, porozita 0,22 μm 2x
- ▶ **Kontrola sterility:** na agarových půdách/počet mikroorganismů při teplotě 21⁰C/72 hodin; 36⁰C/48 hodin.
- ▶ Rozdíl mezi toxicitou surové vody a filtrované vody
- ▶ surová voda - 5 000 řas/ml X 200 000 řas/ml ve vodě po filtraci → na filtrech mohou být zachyceny toxické i mutagenní látky.
- ▶ Provedena analýza filtru a filtrované vody pomocí ICP- MS
- ▶ Test Allium cepa - prokázal genetický potenciál filtrované vody
- ▶ Extrakt použitých inertních filtrů v DMSO/ 24hod; 2hod třepáno / 100 kmitů
- ▶ **Ames test - filtrovaná voda i extrakt z filtrů → negativní výsledek**

Vyhodnocení ekotoxicity (H1-H5)

Plán vzorkování

- ▶ **Cíl vzorkování:** odběr vzorků odpadní vody z ČOV u pěti nemocnic H1-H5
- ▶ **Druh vzorku:** splaškové odpadní vody předčištěné v biologické čistírně a dezinfikované chlornanem sodným nebo plynným chlórem
- ▶ **Místo odběru:** na odtoku z ČOV
- ▶ **Datum odběru:**
  - ▶ **2 týdenní cykly v nemocnici H1: 11/2016; 5/2017**
  - ▶ **5 jednodenních odběrů v nemocnicích H1- H5 - 2/2018**
- ▶ **Čas odběru:** 9:00 - 13:00 (doba nejvyššího přítoku infekčních splaškových vod); v hodinových intervalech
- ▶ **Způsob vzorkování:** ruční vzorkovače do PP kádinky 1000 ml.
- ▶ **Vzorkovnice:** PE kanystr o objemu 10 litrů (prohlášení na výrobky pro styk s potravinami)

Reprotoxita

Endokrinní disruptory

- ▶ Exogenní látky ovlivňující hormonální systém jedince → negativně ovlivňuje reprodukční, vývojové a behaviorální funkce organismu i jeho potomstva
- ▶ Chemické látky většinou s estrogením, androgenním a thyeroidním účinkem
- ▶ Pesticidy, insekticidy (endosulfan), chemikálie vaření a hoření (dioxiny, PAU), **farmaceutika (ATB, antikoncepce..)**, plasty (bisfenol A), rostlinné metabolity.....
- ▶ **Způsobující:**
Narušení vývoje a sex.diferenciaci, poruchy, rozmnožování, ▲ výskyt hormonálně závislých nádorů (CA prostaty, prsu), neurologické poruchy, (ADHD) u dětí, autoimunní choroba (Crohnova ch.)

Yeast based reporter gene assays (YES/YAS methods)

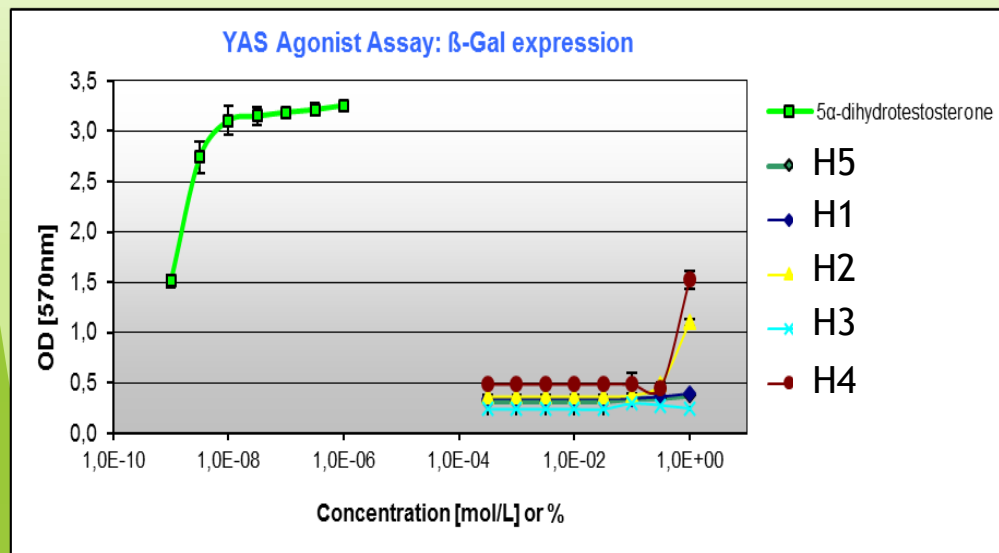
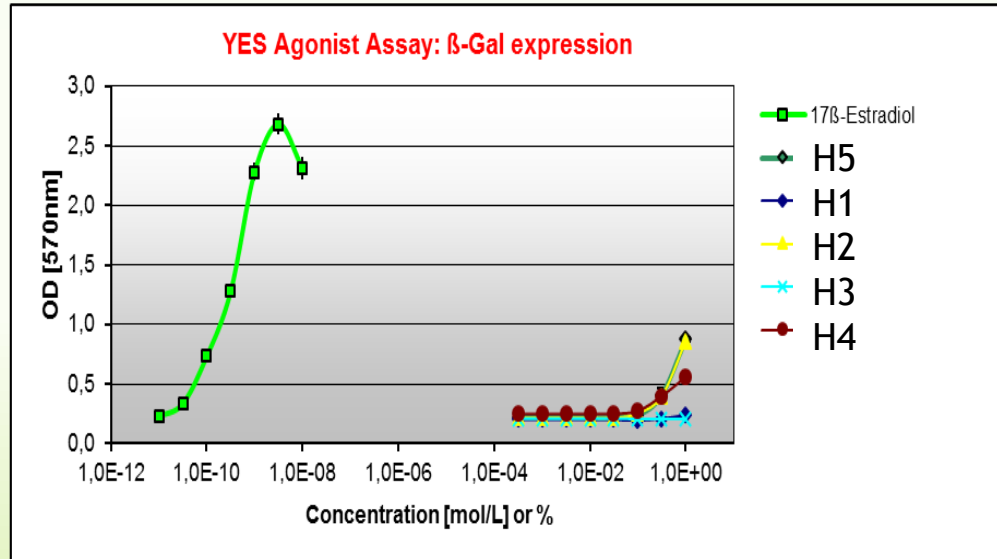
kolorimetrický test pro identifikaci reakce s estrogen/androgen receptorem; kvasinkové kmény GMO; testovaná látka se naváže na receptor
▶ iniciace syntézy reportérového genu β - galaktosidázy ▶ **změna barvy**

31

YES/YAS metody

Yeast based reporter gene assays

- Vzorek 250 x konc. v DMSO = 100%;
koncentrace: 1%; 0,325 %; 0,1 %; 0,0325 %
- Reakce s estrogen receptorem
pozitivní výsledek u vzorků H1, H2, H4
- Reakce s androgen receptorem
pozitivní výsledek u vzorků H1, H4
- Byla prokázána existence endokrinních disruptorů ve vzorcích H1, H2, H4, ale vzhledem k ředění pouze v „podlimitních“ koncentracích.
- **Potencionální nebezpečí kumulace endokrinních disruptorů v přírodě**

Metody používané ve studii

Tab.3. Characteristics of bioassays used in the study

Method	Organism	Standard	Sample preparation	Biological parameter and exposure time	End point
Water Algal Inhibition Test	<i>Desmodesmus subspicatus</i>	EN ISO 8692	non filtered	growth inhibition 72 h	EC ₅₀ [%] / TU
Luminescent Bacteria Test	<i>Vibrio fischeri</i>	EN ISO 11348-2	non filtered	bioluminescence inhibition 15 min, 30 min	EC ₅₀ [%] / TU
Crustacean Immobilization Test	<i>Daphnia magna</i>	EN ISO 6341	non filtered	mobility inhibition 48 h	EC ₅₀ [%] / TU
<i>Allium cepa</i> Assay	<i>Allium cepa</i>		non filtered	inhibition of root elongation 72 h	EC ₅₀ [%] / TU
Bacterial Reverse Mutation Test (Ames Agar Plate Test)	<i>Salmonella typhimurium</i>	OECD TG 471	filtered	number of revertants 72 h	qualitative determination
Comet Assay single-cell gel electrophoresis			filtered	% DNA in Tail 24 h	qualitative determination
YES/YAS-Yeast Based Reporter Gene Assays	<i>Saccharomyces cerevisiae</i>	in compliance with Draft ISO 190 40	non filtered concentrated	β-gal expression 48 h	qualitative determination